

УДК 338.1(477):330.322+338(438)](045)
DOI: 10.31651/2076-5843-2019-1-183-187

Мунька Станіслав Сергійович
аспірант кафедри економіки та міжнародних
економічних відносин,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-3811-4981>
munkastas@gmail.com

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ

Досліджено стан інвестиційної діяльності в Україні та Польщі. Проведено порівняння інвестиційного клімату обох країн. Виявлено шляхи залучення інвестицій та досліджено вплив інвестиційних надходжень на розвиток економіки України та Польщі. Наведено відмінності інвестиційної діяльності в досліджуваних країнах. Доведено доцільність запровадження спеціальних економічних зон. Розроблено рекомендаційні заходи для покращення інвестиційного клімату в Україні.

Ключові слова: інвестиції; інвестиційна діяльність; інвестиційний клімат; спеціальна економічна зона; прямі іноземні інвестиції.

Постановка проблеми. Без залучення іноземних інвестицій в Україні неможливий розвиток економіки, впровадження технологій, оновлення основних виробничих фондів, створення робочих місць та інших складників, які сприяють розвитку країни, регіонів і галузей. Залучення іноземного капіталу допоможе провести структурну перебудову економіки, скоротити технічну та технологічну відсталість народного господарства, підвищити конкурентоздатність вітчизняної продукції на світовому ринку. Звідси виникає необхідність дослідження інвестиційного процесу в Україні в контексті досвіду країн із перехідною економікою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу інвестиційної діяльності присвячено ряд фундаментальних праць зарубіжних авторів А. Маршалла, Дж. Кейнса, Е. Хансена, Р. Харрода, М. Фрідмана, І. Шумпетера та ін. Про стан інвестиційної діяльності в Україні писали А. Шакіна, М. Чечетов, В. Борщевський та багато інших. Незважаючи на появу великої кількості праць, присвячених цій проблемі, залишається безліч питань з детального вивчення, зокрема в контексті досвіду країн з перехідною економікою.

Мета статті полягає в аналізі стану інвестиційної діяльності в Україні в контексті польського досвіду та її поліпшення.

Викладення основного матеріалу дослідження. Інвестиційний клімат в Україні залишається несприятливим незважаючи на те, що владою давно вже задекларована інноваційно-інвестиційна модель розвитку та створено при Кабінеті Міністрів України дорадчий орган метою діяльності якого є розроблення пропозицій, щодо створення сприятливих умов для залучення прямих іноземних інвестицій та вдосконалення іміджу держави як привабливої для інвестування країни.

За даними Міністерства економіки, загальна потреба в інвестиціях для структурної перебудови економіки України становить від 140 до 200 млрд. дол. США, а щорічна потреба – близько 20 млрд. дол. США. В той час, як прямі іноземні інвестиції в період 2014-2017 рр. істотно скоротилися (таблиця 1) [1].

Таблиця 1

Надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України за 2014-2017 роки

Рік	2013	2014	2015	2016	2017
Обсяг, млн. дол. США	5,5	2,5	3,8	4,4	1,3

Складено автором на основі [1].

Найбільш привабливими для закордонних інвесторів є металургія, фінансова діяльність, хімічна промисловість та виробництво продуктів харчування, тоді як важливі для економічного розвитку галузі, такі як машинобудування, приладобудування, будівництво та транспорт залишаються мало інвестованими [2, с. 35].

Як бачимо, навіть в умовах поглиблення відносин з Європейським Союзом, обсяги прямих іноземних інвестицій в економіку України не радують. До основних країн – інвесторів України належать: Кіпр – 25,5%, Нідерланди – 16,2%, Російська Федерація – 11,4%, Велика Британія – 5,5%, Німеччина – 4,5%, Віргінські Острови – 4,3% та Швейцарія – 3,9% [1].

Зовсім інша ситуація спостерігається у сусідній Польщі, економіка якої також зазнала ринкової трансформації. Протягом останніх трьох років тут обсяги капітальних вкладень в економіку країни збільшилися в 2,5 рази, а щорічні темпи приросту інвестицій становлять 44,2% [3]. Польща виграє в Україні за такими міжнародними показниками, як Індекс економічної свободи, Індекс легкості ведення бізнесу та Індекс потенціалу ринку (таблиця 2).

Таким чином, можна стверджувати, що за останні роки Польща значно поліпшила свої позиції та вийшла в лідери серед країн Східної Європи щодо залучення прямих іноземних інвестицій в економіку. Зарубіжний капітал зацікавили стабільне економічне зростання і легкість ведення бізнесу. Польща знаходиться в числі двадцяти найбільших одержувачів прямих іноземних інвестицій у світі та б'є рекорди за обсягами вкладених у економіку іноземних інвестицій.

Таблиця 2

Місце Польщі та України за міжнародними показниками у 2017 році

Індекс	Польща	Україна	Загальна кількість країн
Індекс економічної свободи	39	162	178
Індекс легкості ведення бізнесу	25	83	189
Індекс потенціалу ринку	21	73	87

Складено автором на основі [4].

Найбільш сильними перевагами Польщі є: стабільне економічне зростання, великий ринок збуту, численні податкові пільги і географічне положення. Інвестори виділяють серед сильних сторін польської економіки навики місцевих робітників і витрати на оплату праці.

Інвестиційні проекти, які зосереджені в Польщі, переважно стосуються галузей фінансів, бізнес-послуг, транспорту та комунікацій. У 2014–2017 рр. у цих сферах було реалізовано 95% проектів. Водночас хоча від 2015 р. і зростає кількість нових інвестицій у виробничому секторі Польщі, все ж помітна тенденція до зниження частки цього сектора у загальному обсязі закордонних інвестицій у Польщу із 81% у 2015 р. до 62% у 2017 р. У промислові проекти іноземці вкладають гроші менш охоче, ніж, наприклад, у сферу послуг, яку експерти називають головною рушійною силою інвестицій у польську економіку в майбутньому [3].

Іноземним інвесторам Польща пропонує низку переваг, у тому числі можливість реалізовувати проекти в спеціальних економічних зонах (СЕЗ). Спеціальні економічні зони встановлено для прискорення економічного розвитку частини території країни з дотриманням екологічної рівноваги шляхом розвитку певних галузей господарської діяльності, запровадження нових технічних і технологічних рішень, розвитку експорту, підвищення конкурентоспроможності вироблених товарів і пропонованих послуг, використання наявного промислового потенціалу та господарської інфраструктури, створення нових місць праці, використання природних ресурсів. Зараз у країні 15 таких зон.

Інвестори СЕЗ можуть користуватися державною підтримкою у вигляді звільнення від податку на прибуток, відрахування з оподаткованої бази податку на прибуток інвестиційних витрат і витрат, пов'язаних зі створенням нових робочих місць, а підприємства деяких СЕЗ звільнені також від податку на нерухомість [3].

Також слід зазначити, що найбільший приплив інвестицій і створення робочих місць відбуваються в тих регіонах, де є порівняно розвинена інфраструктура, логістика і промисловість, а не в слаборозвинених економічно і з високим рівнем безробіття. Навіть у цих відсталих регіонах створено кілька тисяч робочих місць, що свідчить на користь СЕЗ.

В Україні історія функціонування СЕЗ досить непроста. Вона раніше за Польщу зробила перший крок до створення СЕЗ, схваливши ще в 1992 р. Закон «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон». Та, на жаль, у цей період економіка країни почала стрімко падати, інфляція досягала величезних показників, а внутрішня ситуація була дуже нестабільною. Тому, перші СЕЗ було створено лише в 1998 р., через шість років після прийняття Закону.

Сьогодні в нашій державі теоретично існує 11 СЕЗ та дев'ять територій пріоритетного розвитку. Проте існують вони справді лише теоретично. У 2005 р. законодавство змінилося на користь того, що «суб'єкти господарювання у СЕЗ і на ТПП здійснюють свою діяльність за загальними правилами оподаткування та не мають жодних спеціальних преференцій».

Враховуючи, що інвестиційна привабливість країни визначається насамперед стабільністю її економічної та політичної ситуації, стає цілком зрозумілим той факт, що Україну визнано однією з найризикованіших країн Східної Європи щодо вкладання інвестицій. Це обумовлено такими чинниками:

- низькою привабливістю для інвесторів внаслідок правової нестабільності;
- високим рівнем корупції в органах державної влади;
- відсталістю банківської та страхової діяльності;
- невпорядкованістю земельних відносин та відсутністю ринку землі;
- низьким рівнем використання новітніх технологій та конкурентоспроможності вітчизняних товарів;

Можна стверджувати, що для ефективного розвитку інвестиційної діяльності в Україні потрібно вирішити низку проблем:

1. Удосконалити інвестиційну політику: запровадження стимулювання інвестиційної діяльності; забезпечення моніторингу та контролю за ефективним використанням ресурсів; створення проектів на основі державно-приватного партнерства; сприяння на рівні держави розвитку співробітництва з міжнародними фінансовими установами в сфері інвестиційної діяльності.

2. Запровадити ефективну нормативно-правову базу, яка включала б : систему захисту інвестицій та гарантії права; захист приватної власності суб'єктів інвестиційної діяльності; зміну податкового, митного та земельного законодавства з метою сприяння інвестиційній діяльності.

3. Розширити ринок інвестицій шляхом: розробки та впровадження чітких критеріїв інвестиційних проектів; державної підтримки інвестиційних проектів за пріоритетних напрямів розвитку економіки України; забезпечення прозорості процесу одержання державного фінансування інвестиційних проектів.

На сучасному етапі розвитку України забезпечення сприятливого інвестиційного клімату залишається стратегічно важливим завданням, від реалізації якого залежать динаміка соціально-економічного розвитку й можливість модернізації національної економіки.

Висновки. Як переконує досвід Польщі активна інвестиційна діяльність має місце тоді, коли в країні створено ефективну законодавчу базу та привабливий інвестиційний клімат. Крім того, країна повинна стимулювати перехід економіки на інноваційний тип розширеного відтворення та надавати пріоритет інвестиціям у високі технології й інтелектуальний капітал.

У нашому випадку доцільно вивчати і застосовувати в Україні досвід уряду Польщі, який полягає в урахуванні інтересів більшості економічних суб'єктів інвестування, наданні їм можливості здійснювати власну економічну стратегію, орієнтовану на інтереси суспільства.

Список використаної літератури

1. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення 13.02.2019).
2. Кулініч Т.В. Інвестиційна привабливість України та можливі шляхи її підвищення у сучасних умовах / Т.В. Кулініч, М.А. Мричко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2015. – № 754. – С. 34–40.
3. Польське агентство інформації та іноземних інвестицій URL: <http://www.paiz.gov.pl/index> (дата звернення 14.02.2019).
4. Дані Світового банку. URL: <http://data.worldbank.org/> (дата звернення 12.02.2019).

References

1. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. Retrieved from: <http://www.me.gov.ua> (application date 13.02.2019).
2. Kulinich T.V. Investment attractiveness of Ukraine and possible ways of its improvement in modern conditions / T.V. Kulinich, MA Mishko // Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". – 2015. – No. 754. – P. 34-40.
3. Polish Agency for Information and Foreign Investments Retrieved from: <http://www.paiz.gov.pl/index> (application date 14.02.2019).
4. World Bank data. Retrieved from: <http://data.worldbank.org/> (date of issue, 12.02.2019).

Munka Stas

postgraduate,
The Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
munkastas@gmail.com

INVESTMENT ACTIVITY IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF POLISH EXPERIENCE

Introduction. The development of economy, the introduction of technologies, the renewal of the main productive assets, the creation of workplaces and other components contributing to the development of the country, regions and industries is impossible without the attraction of foreign investments in Ukraine. The attraction of foreign capital will help to restructure the economy, reduce its technical and technological backwardness, and increase the competitiveness of domestic products on the world market. Therefore, there is a need to study the investment process in Ukraine in the context of the experience of the countries with transition economy.

Purpose. The purpose of the paper is to analyze the state of investment activity in Ukraine in the context of Polish experience and to find the way for its improvement.

Results. The conducted research allows to confirm that the state of investment activity in Ukraine is unsatisfactory. In recent years, the level of investment attractiveness of our country has decreased, as evidenced by falling direct foreign investment. There are no investments in Ukraine for the following reasons: unstable political situation, high corruption of the government, the lack of legal protection of investor's rights, the lack of land market. The most attractive branches of the Ukrainian economy to attract investments are found and analyzed. The expediency of using Polish experience in attracting investment is substantiated. Over the last three years, the volume of capital investments in the Polish economy has increased by 2.5 times, and the annual growth rate of investment is 44.2%. An example of Polish experience has proved the feasibility of creating special economic zones for rapid investment attraction. The ways to improve the investment climate in Ukraine are proposed on the basis of Polish experience.

Originality. The state of investment activity in Ukraine is studied; it is compared with the investment activity in Poland. The Polish example shows the need to create special economic zones. A complex of necessary changes is developed to improve the investment attractiveness of Ukraine. In particular, in the field of investment policy, it is recommended:

- to introduce the stimulation of investment activity;
- to provide monitoring and control over the efficient use of resources;
- to create projects on the basis of public-private partnership;
- to promote the development of cooperation with international financial institutions in the sphere of investment activity at the level of the state;
- to develop a regulatory framework including a system of investment protection and legal guarantees, the protection of private property of investment entities, the change of tax, customs and land legislation to promote investment activity;

- to modernize the investment market through the development and implementation of clear criteria for investment projects, the state support of investment projects in the priority directions of economic development of Ukraine, the implementation of transparency of the process of obtaining state financing of investment projects.

Conclusion. The experience of Poland shows that the active investment activity takes place when an effective legislative framework and an attractive investment climate are created in the country. In addition, the country should stimulate the transition of the economy to the innovative type of the extended reproduction and give priority to investments in high technology and intellectual capital. In our case, it is expedient to study the experience of the Polish government and apply it in Ukraine considering the interests of most economic subjects of investment, giving them an opportunity to pursue their own economic strategy focusing on the interests of the society.

Keywords: *investment; investment activity; investment climate; special economic zone; foreign direct investment.*

*Одержано редакцією: 22.01.2019
Прийнято до публікації: 02.02.2019*